

UČITELJSKI TOVARŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja vsak mesec po celi poli. Velja za celo leto v tiskarnici in po pošti 1 gld. 50 kr. nov. dn., za pol leta 80 kr. nov. dn.

Tečaj I. V Ljubljani 1. malega serpana 1861. List 7.

Kaj storiti, da bi otroci radi in pridno v šolo hodili.

Sedanji čas se veliko veliko tirja in pričakuje od ljudskih šol. Da bi pa ljudske šole, posebno na deželi, zares veliko koristile, je treba, da otroci tudi radi in pridno hodijo v šolo. „Kaj pa zopet to!“ bo rekel marsikteri učitelj, „saj otroci radi hodijo v šolo, — pa če bi tudi ne hodili, saj imamo postavo, po kateri jih lahko silimo v šolo.“ — Res je tako. Premislimo pa tudi, kdo je tega kriv, če kje otroci ne hodijo radi in pridno v šolo. Reči moramo, akoravno neradi, da je tega kriv mnogokrat učitelj sam, večkrat starši, včasih pa tudi premajhina skerb tistih sprednikov, kateri imajo imenitno dolžnost, da na to gledajo, kako učitelji svojo službo opravljajo, pa tudi koliko je staršem za to mar, da bi njihovi otroci radi in pridno hodili v šolo. — Pravimo, da je učitelj sam kriv, da otroci šolo opuščajo. Kako neki? Kaj se učitelj ni učil v pripravniški šoli, kako da naj se obnaša pri otrocih in starših, da bi si šola pridobila dosti učencov? — Ali se učitelji pri svojih zborih ne pomenkovajo kaj od tega? — Res je, vse to se zgodi; toda žalibog! to še marsikomu ni zadosti, da bi ga zdramilo in zavernilo na pravo pot. Poglejmo in povejmo prav odkritoserčno, kako se godi v nekterih šolah! Namesto, da bi bil učitelj s svojimi otroci prijazen, ljubeznjiv in poterpežljiv, pa je vedno čern, merzel, terd, nevoljin. Tudi se primeri, da učitelj po več časa ne pregovori prijazne besede s svojimi učenci, da jih nikoli prijazno ne pogleda, jih za vsako majhino

reč že s palico kaznuje in razsaja, jih predolgo časa v šolo zapira i. t. d. V taki šoli so otroci res nekako boječi, plašni in tudi mirni, posebno, kadar palica poje in učiteljeva terda beseda germi. Toda po taki poti se šola nikakor ne more priljubiti, temuč se le bolj ogreni in pristudi. Učenci take šole vsaki dan mislijo, kako bi jo ložeje izvozili, da bi jim ne bilo treba v šolo iti. — Da bi tedaj ne bilo tako, je naj pred treba, da se znebimo vseh takih napak, nerodnost in svojoglavnost, ktere otroke iz šole podé. Bodimo tedaj raje z učenci, kolikor je le mogoče prijazni, poterpežljivi in prizanesljivi, in ne pozabimo, da je že naš izveličar, naš prvi izgled, otroke prijazno k sebi vabil in učence svaril, ko so jim branili k njemu. — Učitelj naj se pa tudi prizadeva, da vsaki dan učencom kaže, kako zeló jih ljubi, da lepo in prav po očetovsko za nje skerbi, in da mu je njih časna in večna sreča vedno globoko pri sercu. Vsi šolski nauki naj bodo pa tudi prav prijetni, kratkočasni in mikavni. Pové naj jim tedaj včasi kako lepo, mično in podučljivo povestico, pa tudi naj jim zapoje kako veselo in primerno pesmico, kar imajo otroci prav radi, in jih v šolo vabi. Učitelj naj bo pa tudi učencom v vseh rečeh lep izgled. Vse to, kar hoče učitelj v mlade serca saditi, se mora naj pred pri njem svetiti, — zakaj, če učenci zapazijo, da to, kar jih on uči, njemu pri sercu ne leži, — mu kmali kmali prav malo zaupajo in verjamejo.

Ako pa otroci učitelju prav ne zaupajo, tudi v šolo ne hodijo radi. Če pa učenci vidijo, kako je učitelj ž njimi prijazen in dober, in če spoznajo, kako se on neprenehoma ž njimi trudi, da bi jih kaj naučil, in jih tudi vedno s svojim izgledom spodbada, — ga imajo gotovo radi, so radi pri njem, in komaj čakajo, da grejo v šolo. — Pa če bi tudi vse tako učiteljevo lepo prizadevanje koj ali tudi nikoli kaj ne zdalo in ne pomagalo, vendar učitelj ne sme obupati, saj ima po tem vendar lahko vest, ker ni zanemarjal svojih dolžnost, in ker mu nihče ne more očitati, da je on kriv, če otroci šolo opuščajo.

Mnogokrat pa bi otroci radi hodili v šolo, če bi jim le starši ali gospodarji pustili. „To je pač res,“ bo marsikdo mojih tovaršev rekel, „starši, starši so krivi, da otroci šolo opuščajo, ker jih prideržujejo doma pri hišnih in poljskih opravilih, jih namesti v šolo, pa pošiljajo na pašo i. t. d.“ — Res je tako. Kako pa bi se to odvráčevalo? — Rekli smo, da naj

učitelj vedno otrokom kaže, kako zelo jih ljubi in skerbi za njihovo časno in večno srečo; ravno tako in še bolj pa si mora učitelj prizadevati, da tudi starše vedno bolj prepričuje, kako zelo koristi šola otrokom. Nekteri ljudje, posebno kmečki, so že taki, da hočejo pri vsaki reči gotov dobiček viditi. Zavoljo tega naj učitelj v šoli vselej uči to, kar je učencom zares potrebno in koristno, in naj tedaj ne muči svojih učencov s takimi reči, ktere bi jim v življenji le malo ali celo nič ne hasnile. Posebno lepa priložnost, da se starši prepričajo, kaj je šola, je tudi šolska preskušnja. Starši naj tedaj pridejo v šolo, da sami vidijo in slišijo, kaj in kako se uči in kako njihovi otroci napredujejo. Pa bo kdo rekel: „To vse storimo, in vendar pri nekterih starših kar nič ne opravimo.“ Res je, da so nekteri starši taki, da jim nič ni mar, da bi se njihovi otroci kaj učili in lepo odrejevali, in da nič ne marajo, ako jih duhovni pastirji in učitelji zavoljo tega opominjajo. Pri takih terdovratnih starših pa mora nastopiti sila. Učitelj naj tedaj po postavi vsake tri mesece naredi spisek ali izkazek, v kterega naj zapiše vse tiste starše, kteri nočejo svojih otrok v šolo pošiljati, in naj ga dá gospodu fajmoštru, kteri še sami take starše kaj opominjajo, in ga po tem pošljejo dotični gosposki. Gosposka pokliče take zanikerneže k sebi, jih posvari in tudi kaznuje, če je treba. Ko tako neskerbni starši vidijo, da jim sila na pete bije, se večidel raje postavi vdajo, kakor pa da bi si kake sitnosti na glavo nakopovali. Po nekterih krajih tako delajo, in slišal sem praviti, da so že veliko terdovratnih staršev spokorili. — Tudi jaz sem že včasi spisoval take spiske, toda povem vam, ljubi tovarši, da sem ž njimi le čas tratil, ker sem imel vselej le samo delo za plačo. Naj berže so prišli ti moji spiski pri gosposki „ad actum“ v kak predalček, — zakaj, še nikoli niso bili starši zavoljo tega k gosposki klicani. Kako se to drugod godi, ne vem; vem pa, da mi bo gotovo marsikteri mojih tovaršev poterdil, da bi bilo bolje, če bi se ta postava bolj na tanko izverševala. — Vredništvo „Tovaršev“ bi nam jako vstreglo, ako bi nam svetovalo, kaj moramo storiti v takih zadregah. *)

*) Bolje je, če učitelju ni treba otrok za lase v šolo vleči in se z ljudmi puliti. Sila ni mila, — posebno pri šoli ne. Vendar, kadar ne more biti drugače, ima pa učitelj pravico prositi in tirjati, da se postava spolnuje. Naj več pa pri teh rečeh opravita šolski oče (Ortsschulaufseher) in župan, ako sta moža za to.

Da bi otroci radi v šolo hodili, je pa tudi treba, da gospodje šolski spredniki na tanko pazijo in gledajo, kako učitelj in učenci spolnujejo svoje dolžnosti. Veliko, veliko si šola opomore, posebno na deželi, ako večkrat duhovni gospodje, posebno gospod fajmošter, v šolo pridejo, da vidijo in se prepričajo, kako se kaj učitelj obnaša, in kako otroci v šolo hodijo. Pridni učenci zaslužijo in tudi potrebujejo, da jih kdo gospodov kterikrat kaj pohvali in jim kake podobice ali spominke pridnosti podeli; slabi učenci, ki šolo pogosto opuščajo, in se nemarno učé, so pa tudi vredni, da se kaj posvaré in spodbadajo. Tudi starši pošiljajo svoje otroke raje v šolo, če vidijo, da, postavim duhovni oče, radi poprašujejo v šoli po njihovih otrocih. Ta včasi več zdá, kakor sila in kazen.

Naj bi tedaj vsi učitelji, pa tudi vsi drugi gospodje, kteri skerbé za naše šole, prav prevdarili, da, če otroci zanikerno ali pa še celó ne hodijo v šolo, se ne more za omiko našega ljudstva s šolo kaj storiti. Vsi moramo tedaj naj pred skerbeti, da bodo otroci radi in pridno v šolo hodili, in vse drugo bo boljše. Vsem tistim prečastitim duhovskim in deželskim gospodom pa, kterim so naše ljudske šole in naša mladina prav drago pri sercu, kličimo: Slava!

Dragatuški učitelj.

Nedeljska šola.

Kadar je učenec male šole dvanajst let star, in je že hodil šest let v vsakdanjo šolo, mora po postavi do dokončane petnajstega leta še v nedeljsko šolo hoditi. V nedeljski šoli se ponavljajo nauki, kterih so se učenci že v vsakdanji šoli učili. Toraj mora nedeljski učenec prav za prav že kaj znati, ko stopi v šolo, in na to opiraje se, naj bi učitelj na kmetih nikogar ne jemal v nedeljsko šolo, kdor ni hodil popred, kakor postava tirja, v vsakdanjo šolo.

Ni pa zadosti, da se z nedeljskimi učenci poprejšnji nauki samo ponavljajo, temuč ti nauki se morajo po namenu te šole tudi vedno nadaljevati. Nedeljski učenci, ko šolo zapustijo, postajajo večidel kmetovavci, gospodarji in gospodinje, roko-delci i. t. d. Nedeljska šola mora tedaj učence, tako rekoč, na zadnji stopnji za njih prihodnji poklic pripravljati, — to je,

nedeljski učenci in učenke se morajo posebno še tega vaditi, kar bodo iz šole stopivši potrebovali, ko bodo postali kmetovavci ali rokodelci, gospodarji in gospodinje. Nedeljska šola je tedaj zadnja šola in pravo vseučilišče za kmeta.

V novejših časih se čuti povsod nekako gibanje v šolstvu; tudi na nedeljske šole se je jelo gledati in paziti. Praša se, namreč, kaj naj se vse uči v nedeljski šoli, da se njen namen doseže. — Ni tedaj zadosti, ako se v nedeljski šoli učé samo navadni mehanični šolski nauki, temuč podučevati se mora tudi, kako se previdno in modro gospodari, kmetuje, kako naj se sploh pri vseh rečeh razumno ravna, — o kratkem: kako naj človek skerbi za svojo časno in večno srečo. Vse to se je sicer že tudi do zdaj tirjalo od nedeljskih šol, ali bila je to le še nevredena želja, ker je bilo vsakemu učitelju dovoljeno, se o tem po svoji razumnosti in zmožnosti ravnati. Dvomimo pa, da je učitelj po tej poti toliko storil, kar se o zadevi nedeljske šole pravično tirja od njega. Čas, kateri je za poduk nedeljskih učencov odločen, je prav kratek, in ravno zato je treba, da se učitelj ravna po modrem redu, brez kterege ne more kaj opraviti. — Težavno pa je učitelju se ravnati po pravem redu, ako nima za to naj boljših pripomočkov — dobro vredjenih šolskih knjig. *)

Mislím, da bom večini naših učiteljev vstregel, ako razode-nem občno misel in željo, da bi se za naše nedeljske šole napravilo berilo, ktero bi bilo primerno namenu naših nedeljskih učencov in učenk. Sedanje berila za vsakdanjo šolo imajo veliko dobrega blaga, vendar ga ni še zadosti tudi za nedeljske šole. — Novo nedeljsko berilo bi moglo biti učiteljeva podpora in sredstvo pri vsem poduku, učencom pa zaklad, iz kterege bi nabirali naj lepših vednost in svétov za vse svoje žive dni.

Tako novo berilo, naj bi tedaj obsegalo:

1. Domače povesti, posnete iz resničnih prigodkov navadnega življenja. Take povesti naj bi učencom kazale, kaj je prav in lepo. Izgledi so močnejši, kakor same besede. — Dobri izgledi spodbujajo posnemanje; slabi pa varujejo enacih zmotnjav in napak.

*) Za slovenske nedeljske šole je bila leta 1854 na Dunaji natisnjena prav obširna knjiga pod imenom: „Ponovilo nedeljskih nauk.“ Ako bi se pri drugem natisu te izverstne knjige sem in tje kaj izpustilo in prenar-edilo, pa tudi kaj poravnalo po splošnem slovenskem jeziku, bi nam ne bilo treba iskati boljšega berila za naše nedeljske šole po kmetih. Vredn.

2. Obsegati bi moglo to berilo tudi nekoliko odlomkov iz domače povestnice zadevaje naš narod. Ako hočemo svoj narod ljubiti, ga moramo tudi poznati.

3. To berilo naj bi pripovedovalo kaj od naše dežele. Posebno naj bi se kazali domači pridelki, domača obertnija, domače rokodelstva i. t. d.

4. V tem berilu naj bi bil razložen poglobitni načert vse avstrijske države. Učenci naj bi se soznávali z raznimi deželami, s prebivavci in z vsem, kar je potrebno človeku, da vé za vsakdanje življenje.

5. To berilo naj bi zapopadalo tudi nekaj znanosti od zemlje, na kateri živimo. To bi se lahko spisalo po načertu sedanjega berila za tretji razred.

6. Iz tega berila naj bi se učenci tudi učili umno kmetovati in gospodariti. Pa tudi od sadjoreje, od čbelarstva in od svilarije naj bi se tu vse poglobitnejše reči razkladale. Zraven pa bi se tudi ne smeli pogrešati kratki spisi od kemije in fizike, kolikor je prostemu človeku od tega vediti treba.

7. Naj bi se v tem berilu tudi nahajali izgledi naj potrebnjših in navadnejših javnih pisem in spisov.

8. Naj bi se tu razkladale naj imenitnejše dolžnosti srejnčanov, domačinov in avstrijskih državljanov.

Iz tega načerta se vidi, da bi se gradivo za to berilo zelo narastlo, kar bi tudi treba bilo, ker tako berilo bi časoma postalo pravo blago in svetovavnica pri vsaki hiši. — Lahko pa bi se ti nauki tudi razdelovali na tri poglobitne oddelke, po treh letih, ktere so učencem za nedeljsko šolo odločene.

Tako mislim jaz o tem berilu. Nikakor pa ne terdim, da bi moglo vse tako biti brez vseh doklad ali poprav, temuč dobro vem, da: „Več oči več vidi.“ Naj bi se tedaj učitelji zastran tega posvetovali in pretresovali, kaj bi bilo vse potrebno in koristno za to berilo. Potem pa naj bi se prosilo, da bi se nam tako berilo kmali spisalo in preskerbelo.

Zelo koristno bi tudi bilo, ako bi tudi učitelji imeli kterikrat veliki zbor v Ljubljani pod predsedništvom naših prečastitih vikših gospodov. V takem zboru bi se lahko v vseh svojih zadevah posvetovali in marsikaj bi se sprožilo za povzdigo naših šol. Iščimo tedaj, da bomo kaj najdlji, terkajmo, da se nam bo odperlo in prosimo, da se nam bo dalo!

Fr. Gerbic.

Od izreje ženske mladosti.

(Dalje in konec.)

Perva ženskinina dolžnost je, da se uči služiti po nauku in duhu svete vere. Vera ji bo pokazala, da ravno po tem ona naj bolje skerbi za svoje in druge. Blagor dekletu, koja ima pri svoji materi lepo ogledalo vseh teh čednost! Ali žalibog, da je malokje tako! Dotaknil sem se tukaj s peresom rane, na kateri človeštvo hira. — Kaj pomaga lepo učiti, če pa otroci ne vidijo lepih zgledov. Tudi šola ne more veliko opraviti, kjer domača hiša podere, kar ona postavi. Naj večji sovražnik ženskega spola so nečimerne želje ljudem dopasti. Kakor hitro ta zapeljivec ženskino serce znotraj posede, tudi kmali pride vnanji zapeljivec. Slepa mati pa sama svojo hčerko lepša in napravlja; jo hvali, kako je zala, in jo k ogledalu pelje. Tudi jo pridno zagovarja, če jo drugi ljudje svaré, in tako sama v nji budí napuh, in varno skerbí, da ta strupena cvetica dalje raste, in da njeno hčerko poslednjič umori. To se godi veliko bolj pri izreji deklet, kakor dečkov. — Tako gre od roda do roda. Mladost odraste, hrepeni če dalje bolj po svetni hvali, se sramuje dobrega, če je nihče zato ne hvali; vere ima le toliko, da pošteno pred svetom izhaja, in vse misli so le v to obernjene, kako bi ljudem bolj dopadla. Ker se ni navadila od mladih nog staršev spoštovati in ubogati, jih tudi ne spoštuje, ko odraste. Kdor pa svojih prvih dolžnost ne spolnuje, kako se more od tacega pričakovati, da bi druge spolnoval! — in kdor se ni navadil od mladosti Gospodov jarm nositi, ga tudi v starosti ne bo nosil. Bodimo previdni učeniki, da tudi mi ne bomo strupeni cvetici — ošabnosti — prilijali. Le pohvalimo otroka, da mu napravimo veselje do učenja in čednosti, pa opuščajmo hvalo, kadar vidimo, da otrok preveč po nji hrepeni. Vadimo jih, da bodo pokorni in trudimo se, da jih bomo napeljevali h kerščanski ponižnosti, ter jim kazali, da hvala ni toliko vredna, kakor jo svet ceni, — da se mora dobro storiti le zavoljo Boga, in da ni treba kristijanu toliko porajtati, kaj bodo ljudje rekli, — da mora vsak naj prej skerbeti, da ga bo Bog rad imel, in če ga bo Bog rad imel, ga bodo tudi vsi pametni ljudje radi imeli. Priporočuje naj se dekletom, da naj sicer obleke nikar ne zanemarjajo; in da naj snažnost ljubijo, — da se pa pametnemu človeku ne spodobi zavoljo lepe obleke ali postave ošabnemu

biti, — da lepa duša pri Bogu veliko več velja, kot lepa obleka, in da je človek le za nekaj časa na svetu. Tako naj skuša učenik slabe zglede po svoji moči neškodljive storiti. — V svojem obnašanju naj bo učenik pri ženski mladosti prijazen, pa naj vendar nikar ne prizanaša kakih napak. Dekleta utegnejo v šoli še bolj hudobne biti, kakor dečki, ker so od doma toliko slabše odreja, ker se je znabiti njih napakam pregledovalo, in po svojem nagonu so v stanu, učitelju veliko nevolje in sitnosti napravljati. Učene predmete deklički malokdaj dobro razumejo; zadosti je, da predmet po svoje nekoliko zapopadejo, ker jim je tudi po njih stanu globoke učenosti malokdaj treba. Ker pa na pol učenost človeku več škoduje, kot koristi, je treba učenke podučevati in djansko vaditi le v takih vednostih, katerih bodo v življenju potrebovale, postavim rajtanje iz glave i. t. d. To pa je večkrat prav težko, ker so dekleta zeló razmišljene in kratkih misel, in če je res, da je polje tukaj bolj pustotno in nerodovitno, nikar ne obupajmo, zakaj, kjer je večji trud, je tudi plačilo bolj obilno. Stori, kar moreš — blagoslova pa od zgoraj pričakuj!

Zakaj pa je dobra izreja ženske mladosti toliko ceniti, in zakaj je vredna, da se ž njo trudimo, lahko razumemo, če pomislimo, da so ravno ženske perve odgojiteljice svojih otrok, in da prvi nauk, perva izreja človeku večidel za ves čas življenja ostane. Materne ljubezni in skerbi nobena šola, nobeno vodstvo ne more nadomestiti. Kako bo ženska sploh, kako posebno mati svoje dolžnosti prav opravljala, če jih ne bo vedila, če se ne bo že od mladih nog navadila zatajevanja samega sebe, in če ji ne bo kerščanska vera moči in stanovitnosti dajala! Vse ženske so take narave, da se kake reči z ljubeznijo ali s sovraštvom poprimejo; njih serce je nekako bolj prazno, in potrebuje kakšne reči, ktere se oklene, in to veliko bolj, kakor pri moških, v kateri se z mnogimi vnajnimi opravili motijo. Koga se toraj hočejo one poprijeti, česa se držati, ako ne kerščanske vere, v kateri vse najdejo, kar more bolno serce ozdraviti, in vse težave in zopernosti lajšati. Res je, da moški ravno tako potrebujejo moči in stanovitnosti od zgoraj. Ali kolobar njihove delavnosti je ves drugačen. Kakor oznanovavci božje besede vživajo oni sladko tolažbo, ko vidijo blagoslov božji pri svojem delu, — kakor poslanci tega, ki je prišel zgubljene ovčice iskat, se veselé, da Bog po njih, slabih stvareh, svojo

milost deli; ali nuna v samostanskem ozidji vseh teh tolažb ne vživa; nji mora biti nebeški ženin čez vse in v vsem.

Dasiravno je mož krepkejšega duha in stanovitne volje pri svojih verstnikih veliko sitnosti in zopervanja skusil, je vendar nehvaležni svet spoznal poslednjič njegov trud; slava, ktere ni iskal, mu doni od vseh krajev; on se tega veseli, ko vidi, da se je za neumerljivost trudil. Ali pri gospodinjah in ženskah ni tako. Njih truda svet ne pozna, njihovo življenje je podobno pohlevnemu studencu, ki se mirno po livadah vije, travnike in polje napaja, in na vse strani rodovitnost izliva. Njih življenje dostikrat le Bog sam pozna. Naj se tedaj dekliči zgodaj vadijo tihe delavnosti in marljive pridnosti. Kjer se v dekliški šoli učenke v ženskih večernih delih podučujejo, more šola veliko pripomoči, da se dekliči pridnosti in delavnosti privadijo; še več pa tukaj domača hiša opravi. Ne bilo bi tolikanj revščine, zlasti po mestih, ko bi se bile ženske pridnosti in delavnosti navadile, in mnogim hudobijam in pregreham bi bila pot zaperta. Ali kaj pomaga tukaj govoriti, ker je današnji svet skoro pozabil, kar je Bog sam očitno izrekel: „V trudu svojega obraza boš jedel svoj kruh vse svoje žive dni.“

Mehkužnost se širi po širokem svetu, revščina in razuzdanost pa jo nasledovate. Kervave solze bi človek točil, ko premisli, kako matere svoje naj svetejše dolžnosti, po nevednosti, nemarnosti ali hudobii opuščajo, in tako up boljše prihodnosti pri otrocih v korenini zadušé. Malopridnost še le potem široko po svetu kraljuje, kadar tudi strah božji in kerščanstvo pri ženskem spolu zgine. Francoska prekucija je še le potem tako grozovita postala, ko so ženske furije okoli guilotine plesale. Strah in groza! kadar iz ženskega serca vse blage čutila zginejo, in ga strasti iz brezna v brezno pehajo, dokler revnega življenja ne končajo, in se v večni brezen ne pogreznejo. Večidel nastopi takšna terdovratnost, da ves up poboljšanja zgine, kakor malokdaj pri moških. Slavni nemški pesnik pravi: „Geht es ein in des Bösen Haus, so hat das Weib wohl tausend Schritt voraus“. — Ženske, furije imenovane, so pri paganih pogubljene v peklu mučile, — in pregovor pravi, da, kjer si satan sam ne upa kaj opraviti, tam se ženske posluží.

Če pa po drugi strani premislimo, koliko dobrot je Bog po svetih ženah ljudem skazal, kako so ravno one večkrat

cele dežele h kerščanski veri spreobrnile, — če se na to ozremo, koliko so verle žene k slavnim delom svojih mož ali sinov pripomogle, in koliko prevage imajo nektare žene čez svoje može, in če dalje premislimo, da je le po kerščanski veri ženi mogoče sveto živeti in večkrat težavne dolžnosti spolnovati, — tako se bomo na vso moč prizadevali resnično pobožnost pri ženskem spolu razširjati, in se bomo veselili, da pobožni duh še ni izmed njih zginil. Oba spola sta poklicana božje kraljestvo po svoje na zemlji razširjati, in talenti se ne smejo zakopati. — Ker pa dobro ne pride samo po sebi, se mora zgodaj začeti saditi in vterjevati, da ga slabo ne posede in zatere. Vsake reči se človek poznejše leta skoro ložeje navadi, kakor kerščanskega življenja po sveti veri. Sila potreba je tedaj, da se že šolska mladost k temu napeljuje. Iz rok staršev bo Bog duše otrok, in iz rok učnikovih duše učencov in učenek tirjal. *)

J. J.

učitelj v dekliški šoli.

T e č n o u č i l o .

Jed in pijača.

Snova. Kruh, juha, meso, zelenina, močnate jedi, pečenka, kuretnina, divjačina, sadje, mleko, maslo, slanina ali špeh, sir, dišave, sol, olje, jesih, voda, ol, vino, kava, sladkor.

Učba. Človek mora jesti in piti, da živi. Navadno jemo trikrat na dan, zjutraj, opoldne in zvečer. Naš naj bolj navadni in naj boljši živež je kruh, ktereга vsaki dan Boga prosimo, ko pravimo: „Daj nam danes naš vsakdanji kruh!“ Vsaki človek se mora kaj učiti, da si more kruh služiti. Pregovor pravi: „Kruh ne hodi za trebuhom“. Otroci si še ne morejo kruha služiti. Starši jim ga služijo in dajejo. Otroci pa jih morajo zanj tudi lepo zahvaliti. Kruh ima večidel okroglo ali podolgasto podobo, kateri pravimo hleb, hlebec, hlebček, štruca, žemlja, rog, presta, mali kruhek i. t. d. Kruh ima skorjo in sredico. Kruh pečejo mati ali pek iz moke. Moka

*) Prav ljubo in drago bi nam bilo, ako bi nam še kak drugi domoljub kaj povedal od ženske izreje. Posebno prosimo takih znamenitih spisov tiste gospode, kateri so se kdaj pečali ali se še pečajo z izrejo te mladosti. Več misel, gotovi svēt. Vredn.

se dene v niške, se prilije kropa ali mleka, in se drožja pri-mesi. To se osoli in premeša, da testó postane. Testó se pu-sti, da se vzdigne, potem se še pregnjete in se razdeli v hlebe i. t. d., ki se potem v razbeljeno peč vsadé, da se spečejo. Moko melje mlinar iz žita. Žito raste na polji. Kmet ga pri-deluje. Bog pa daje gorkoto in dež, da žito more lepo rasti in dozrevati. — Juha ali župa je čista, redka ali gosta; je mesna, mlečna, vinska i. t. d. Na juhi se kuhajo nudeljni ali rezanci, pa tudi svalki in testovniki, ječmenova kaša, rajš i. t. d. Juha je pri obedi prva na mizi. Za juho pride veči-del meso. Meso je goveje, kaštrunovo, svinjsko, suho i. t. d. Revni ljudje ne jedo pogosto mesa. Postne dneve ne jemo mesa in mesnih jedi. — Zelenina in sočivje rasti na vertu in polji; imamo jo za prikuho. Imenujte nekaj zelenine in sočivja! — Močnate jedi so iz moke. Take so: žganci, štruklji, mlinci, cmoki, sok i. t. d. — Pečenka je pečeno meso. Je telečja, kaštrunova, svinjska, kozičeva pečenka. — Kuretnina je kuhano ali pečeno meso domačih pernatih žival; katerih? — Divjačina je kuhano ali pečeno meso divjih žival; katerih? — Jabelka, hruške, česplje, češnjé i. t. d. je navadno sadje, kterega sirovega, ku-hanega ali suhega jemo. Zrelo sadje je zdravo, nezrelo pa nezdravo. — Mleko nam dajejo krave in koze. Mleko se po-molze, in se sirovo ali topljeno vživa; pa ga denejo tudi kisati. S kislega mleka se posname smetena. Sladko in kislo mleko je dobra in zdrava jed, posebno za otroke. Iz mleka se dela maslo. Smetena se dene v pinjo, in se mede, dokler se ne umede, to je, dokler se maslene drobtinice v celo kepo ne sprimejo. Sirovo maslo se ognjete v štruce, in se pri ognji raztopi in skuha. Na dnu posode so tropine, na verhu pa maslo, ki se potem vlije v kako dežo ali v lonec, da se sterdi. Čemu je maslo? Mleko in maslo rabimo pri nas tudi pri postnih jedih. — Špeh nam dajejo debeli prešiči. S špehom polijamo žgance in druge jedi. — Sir se dela iz kislega, žlahtni pa iz sladkega mleka. Mleko se posname, in se postavi v gorško peč, da se voda v mleku na dno usede, in mleko stopi na verh. Oboje se ožmè in razgerne, da se siratka odcedi. Potem se sir v skledice ali v torilica vtisne, da je okrogel. — Dišave devljejo v jedi, da so bolj slastne, postavim, žafran v župo, drobnjak v kruh i. t. d. Preveč dišave v kaki jedi ni zdravo. — S kuhinjsko soljo solimo jedi; neslane jedi niso dobre. Tudi živina ima rada

sol. Otroku pri sv. kerstu dajo soli v usta, in pravijo: „Vzemi sol modrosti!“ — Sol se dela iz morske vode, pa se tudi dobiva v zemlji. — Olje je laško, laneno, ogerščično i. t. d. Z oljem belimo jedi; ktere? Olje pa tudi žgemo v lampi ali leščerbi, da nam v temi sveti. — Z jesihom ali s kisom kisamo jedi; ktere? Jesih je vinski, pa se tudi dela iz drugih reči. — Čista voda je brez slaja in duha, in se skoz njo vidi. Vodo zajemamo ali gonimo iz vodnjaka, pa jo tudi dobivamo iz reke ali potoka. Kteri vodi pravimo studensčina, kteri deževnica, in kteri snežnica? Voda je naj bolj zdrava pijača za ljudi in živino. Brez nje bi ne mogli ljudje in živali živeti. Vodo pijemo, — ž njo tudi kuhamo in peremo in se umivamo. Kadar je kdo spehan in vroč, ne sme vode piti. — Odraščeni ljudje pijejo tudi ol in vino. Ol kuha olar iz ječmena in hmelja. Vino prideluje vinogradnik iz grojzdja. Grojzdni sok se imenuje mošt, kteri je prav sladak. Mošt denejo v sode, v kterih vre in postane tiho in hladno vino. Tudi iz sadja se dela vino, postavim, jabelčnek, hrušovec, tepkovec i. t. d. Ako kdo pije preveč ola ali vina, se vpijani. To je nezdravo, nevarno in tudi pregrešno. Žganje je strup. — Kofe ali kavo dobivamo iz daljnih, ptujih dežel. V kavo devljejo tudi sladkor ali cukur. Otroci radi jedo cukrene in sladke reči, toda jim ne storé dobro. — Nektere jedi jemo sirove; ktere? Nektere so sirove in kuhane dobre; ktere? Veliko jedi se mora kuhati; ktere? Bog dá, da na zemlji toliko jedi raste, da imajo vsi ljudje dosti jesti. Kdor več je, kakor mu je treba, je preveč. Kdor preveč je, je nezumno, in zbolí. Preveč jesti je nezdravo. Pregovor pravi: „Kratka večerja, dolgo življenje“. Nekteri otroci hočejo vedno jesti. To je slaba navada. Otroci se morejo navaditi, da jedó le zjutraj, opoldne in zvečer. — Otroci pa morajo tudi lepo jesti. Kadar jedó, ne smejo perta in obleke, pa tudi sebe ne umazati. Kadar se otroku na obrazu, ali na rokah ali na obleki vidi, kaj je jedel, se lahko vé, da tak otrok še ne zna lepo jesti. Jestí se tudi ne sme prehitro in požrešno. Otroci ne smejo biti sladkosnedi in pri jedih tudi ne zbirljivi in kočljivi. Pred jedjo in po jedi moramo vselej moliti; zakaj?

Sladkosnedež.

Tonček bi bil vedno rad kaj jedel in lizal. Starši so mu mogli jedi skrivati in zapirati, da ni preveč jedel. Vse zobe je imel že černe in nagnjite, in večkrat je tožil, da ga želodec boli. Enkrat se je najedel nezrelega sadja, in je tako zbolel, da so vsi mislili, da bo umerl. Starši so mu večkrat rekli in ga opominjali, naj ne bo tako sladkosned in požrešen, toda niso kaj opravili. Tonče je bil še vedno stari snedež. Nekega dne je bil sam v čumnati. Pri oknu vidi skledico, v kateri je bilo nekaj belega. Misli, da je sladkorjeva štupa. Hitro prime skledico in vse pojé in políže. Pa revček je prav slabo naletel. V skledici ni bil sladkor, temuč mišica, ktera je bila mišim in podganam nastavljena. Mišica pa je hud strup. Tončka je nezrečeno hudo ščipalo in vilo po trebuhu, in še tisti dan je mogel umreti. — Zakaj ni poslušal staršev, ko so ga svarili, da naj ne bo sladkosned in požrešen!

Navod za podučevanje v petju.

(D a l j e.)

II. V a j a.

Elementarne vaje.

- a) Ponavljanje poprejšnega poduka. Potem nadaljevaje:
- 1.) Desno roko do! gor! — do! gor! — do! gor! —
 - 2.) Do! na levo! na desno! gor! — Do! na levo! na desno! gor! —
 - 3.) Do! na desno! gor! — Do! na desno gor! — i. t. d.

Zdaj naj učitelj igra kaki napev, učenci pa po ukazu njegovem ali poleg 1.), ali 2.), ali pa 3.) taktirajo, kakor že napev eno ali drugo taktiranje tirja. Koliko take vaje koristijo, se pokaže drugo šolsko leto.

b) in c) Učitelj predigra: a, gis, a, — a, h, a, — a, h, cis, — cis, h, a, — a, h, cis, d, — d, cis, h, a.

Pri vsakem izgledu se presojuje: Koliko glasov? Kteri je višji? Kteri je nižji? Kteri so si enaki? — Potem učitelj

še enkrat izgled predigra, in zdaj ukaže učencom ga zapeti, in na vsaki glas udariti ali na klop ali pa v levo dlan.

d. Združenje besede z glasom se izpeljuje tako le: Učitelj predigra kak glas. Potem narekva kako enozložno besedo z dolgim naglasom, p. *Bog*, ter veli učencom, jo z predigranim glasom združiti, zapeti. Treba je, da izpeljejo to učenci brez pomoči učiteljeve. Učenec mora, kakor pri drugih učnih predmetih, tako tudi tukaj biti samostojin, in ravnati z zavestjo, kolikor mogoče brez opiranja na pomoč učiteljevo. Tako naj se še zapojó kake druge eno-, potem tudi mnogozložne besede po posamnih in pa tudi po združenih glasovih iz lojterce *D-dur*. Kolikor zlogov, toliko tudi glasov. Za spremembo naj učitelj včasí popred besedo pové in potem glas predigra. Zapoje pa naj nikar, ker se mora učenec vaditi samostojno združevati dano besedo z zaslišanim glasom.

Pesmica, ki se mi naj pripravniša zdi nasledovati unikrat navedeni „mlado jagnje“ je „Zima“ iz „Hašnikovih Dobrovoljk“. Taktira se, kakor je pri „mlado jagnje“ rečeno bilo. Tudi ta napev je za enoglasno petje previsok, toraj naj se igra iz *C-dur*, po okoliščinah se bo marsikaki šli še celó *B-dur* prilegel. V tretjem šolskem razredu, kjer se tudi mnogoglasno poje, je pa navedeni napev iz *D-dur*, in sicer na tanko, kakor je postavljen, popolnoma na svojem mestu.

III. V a j a.

Elementarne vaje.

- a) Učitelj igra in učenci taktirajo, kakor je v II. vaji rečeno.
b) in c) Učitelj predigra: c, h, c.

Učenci štejejo glasove, potem presojujejo: Drugi glas je bil nižji, kot prvi; tretji je bil višji, kot drugi; — tretji je bil prvemu popolnoma enak.

Zdaj zapoje učitelj te glase z la, la, la.

Učenci pa k vsakemu glasu udarijo tiho na klop ali pa v levo dlan. Ropota ali ploskanja se ne sme nič slišati. Potem zapoje učenci in zmiraj zraven taktirajo. Učitelj mora pa skerbno paziti, da zadnjega, tretjega glasu prenizko ne vzamejo. Sploh se nikoli ne sme terpeti, da bi učenci detonirali. Zgubljen učitelj je, ki je celo leto z nečistim petjem

zadovoljin, misleč: drugo leto pojde bolje. Ako se ti vrine v šolo detoniranje, se ga dolgo, dolgo, ali pa celó nikoli več znebil ne boš. — Potem vdrugič igra učitelj ravno ta izgled, in šteje k vsakemu glasu dva udarca: en*)-dva, en-dva, en-dva.

Zdaj naj igra še enkrat. Polovica učencov k vsakemu glasu dvakrat udari, druga polovica pa zraven na glas šteje: 1, 2; — 1, 2; — 1, 2. —

Zdaj poje ena polovica, druga šteje, vsi pa taktirajo, toda ne „dol! gor!“ ampak, kakor je že večkrat rečeno bilo, z zgolj navzdolnimi, lahnimi udarci na klop ali v levo dlan. —

Potem naj na vsaki glas po trikrat udarijo in štejejo: 1, 2, 3; — 1, 2, 3; — 1, 2, 3. —

Poslednjič naj na vsaki glas štirikrat udarijo in štejejo: 1, 2, 3, 4; — 1, 2, 3, 4; — 1, 2, 3, 4. —

Zdaj naj jim učitelj pové, da tej vaji se pravi „sklep od zdolej.“ Zakaj? Zato, ker je predzadnji, drugi glas nižji, kakor zadnji, tretji, in toraj to vajo sklenivši glas iz nižje na višjo stopnjo prestopi: od zdolej na vzgor.

Treba je, da učenci vedó vselej prav zapeti, ako jim prvi glas predigraš in jim veliš: Storite na ta glas „sklep od zdolej!“

d) S „sklepom od zdolej“ se dajo tudi besede združiti, kakor: „Sve-ti duh“, — „roč-ni cvet“, — „ve-ko-maj“ i. t. v. Polovica učencov poje, polovica glasno šteje, vsi pa taktirajo. Tudi poglej še enkrat opomine pri II. vaji pod čerko d.)!

Pešnico bi tukaj nasvetoval Praprotnikovo „Pozimi“ s svojim napevom; ki ga pa, žalibog! tukaj ne morem uverstiti, ker „Tovars“ nasvetvanega notnega tiska še zdaj nima, kamnotisnih doklad pa tudi ne donša. Rodoljubi! podpirajte „Tovarša“, da bo čversto „živel“, ne pa „životaril“, in ne delil osode svojih siromašnih tovaršev! Že v poslednjem listu natisnjena I. vaja je tako rekoč brez glave, ker ji notnih izgledov ni bilo mogoče na dotičnih mestih natisniti. Današnji II. in III. jih še bolj pogrešate, in kmali s svojimi spisi že več naprej ne bom mogel, ako notnega tiska ne bo.***) Ako češ plavati, pojdi v vodo: ako češ muzikalne izgleds dajati, piši in natiskuj note!

(Dalje prih.)

*) Zavoljo enozložnosti namesto: eden.

Pis.

**) Precej, ko bo le količkaj mogoče, si bomo napravili notni tisk.

Vredn.

Književnost.

Cvet slovenske poezije. S kratkim naukom o pesniških izdelkih za gimnazijalne in realne šole. Na svitlo dal A. Janežič, c. k. učitelj na viši realki v Celovcu. Ta lična knjiga obsega na 120 straneh drobnega natisa v osmerki 100 naj boljih pesem od 32 različnih pesnikov. Izbrane pa so same take, ki so odraščeni mladini primerne. Pridjan je tudi kratek poduk o pevskem zlogu in o pesniških izdelkih. Zraven je tudi nekaj poezij iz hervaškega slovstva in nekaj lepih serbskih prislovic s cirilskimi čerkami. Take pesniške zbirke smo že davno potrebovali. Nevtrudljivi gosp. Janežič nam je tedaj s tem krasnim cvetjem prav lepo ozaljšal naše prazne mladinske verta. — Cena ti knjižici je po vseh bukvarnicah 70 nkr.

Slovenske pesmi, preuzvišenemu gosp. škofu dr. J. Strossmajerju, utemeljitelju akademije jugoslovanske, zložil za čveterospev, samospev in glasovir Davorin Jenko. Natisnjene so na Dunaji. Cena 1 gl. 50 kr. — Ta zvezek obsega te le pesmi: Strunam, Slovenka, Moja zvezda, Dve utvi, Tolazba, Naprej! Na grobih, Moji sablici, Lipa, Pobratimija, Rojakom! — Vsi napevi so prav umetni in vendar lahki, in v milem narodnem duhu izdelani. Izmed vseh drugih pa je naj iskrenejši in krepkejši „Naprej!“, kateri je pravi resni klic matere Slave.

Zemljovid slovenske dežele in pokrajin. Izdelal in na svitlo dal P. Kozler. Ta zemljovid obsega Krajsko, Koroško in Primorsko, pa tudi slovenske okraje na Štajarskem, Beneškem, Ogerskem in hervaškega primorja, in kaže tudi meje našega jezika in naroda z mesti, tergi, vasmi, gorami, rekami i. t. d. Pridjana mu je knjižica, ki kaže gerbe vseh slovenskih dežel, slovenski narod, zemljopis in štatistiko z obširnimi imenikom, v katerem so prave imena krajev i. t. d. — Ta zemljovid je bil že izgotovljen leta 1853, pa ni smel na beli dan. Zdaj pa ga vsakdo more kupiti za 2 gl. s knjigo vred pri g. J. Lerherju v Ljubljani. — Priporočamo ga vsem našim čast. bravcom in tudi rečemo, da bi se ta zemljovid prav lepo podal na steni vsake šolske izbe.

Stimmen aus Innerösterreich. Beiträge zur Durchführung der nationalen, religiösen und politischen Gleichberechtigung. Pod tem imenom bo 1. augusta t. l. jel izhajati v Celovcu nov časopis v nemškem jeziku. Vredoval ga bo naš slavni rodoljub in izvrstni pisavec gosp. duh. svetovavec Andrej Einšpieler. Izhajal bo ta verli časopis v zvezkih po 4 pole. 1. in 2. zvezek (8 pol) izideta 1. aug. in potem vsaki peti teden eden, da jih pride do konca leta šest na svitlo. Naročnina za 6 prvih zvezkov je s poštnino vred 2 gl. 50 nkr., ktero prejema gosp. vrednik sam in tudi Leonova tiskarnica v Celovcu. Tak domač časopis naj podpira, kdor koli more!

Opominek za orglavca.

Red za cerkvene pesmi v tem mescu: Za 7. ned. po bink.: Pri darovanji: „Tebe, Marija! želim poslaviti, (glej Praprotnikove pesm. in g. Riharjeve nap.).

Za 8. ned. po bink.: Pri darovanji: Od sv. Mahorja in Fortunata: „O leži Akvileja!“ (glej Dolinarjeve pesm. in nap. od farnih pomočnikov.)

Za 9. ned. po bink.: Pri darovanji: Od sv. Marjete: „Presrečna si, devica sveta!“ (glej Potočnikove sv. pesm.)

Za 10. ned. po bink.: Pri darovanji: Od sv. Jakoba: „Češen, učenec Jezusov!“ — ali od sv. Ane: „Počešena sveta Ana!“ — ali „Bod' češena sv. Ana!“ (glej Potočnik. sv. pesm.)

Smešna in žalostna.

Želel si, dragi moj „Tovars“, še nekoliko verstic od mene dobiti. Ná jih! Namenjene so v premislek učiteljem in vsem, kateri imajo ali bodo imeli kedaj kaj z našimi ljudskimi šolami opraviti. To, kar mislim povedati, — gola resnica je vse od konca do kraja. Kar se je zgodilo meni, ko sem bil še dete, to smejo menda tudi možje vediti. Samo to naj še povem, da se je to godilo na Kranjskem. Ko sem začel v šolo hoditi, nisem znal z vsemi svojimi tovarši ne besedice po nemški, kot: „niks tajč“; ali ko se v šolo zberemo, kako nam počne govoriti naš tedanji učitelj (blizo Ribnice doma) mahom prvi dan: „Zdaj niste nič več »gasenpobje«, zdaj ste »studentje«. Od dones ze (za) neprej se ne smejte (smete) nič več po »krajnsku« mejniti kakor »pavri«, ampék — po »najmšku«, tu je, po gosposku.“ (Čeravno sem bil ondaj še neumno dete, pa sem vendar mislil sam s seboj po svoji pusti pameti: kako se bomo neki po nemški menili; saj ne zna še nobeden ne besedice, in nisem se mogel tem besedam našega g. učitelja načuditi.) Dokler jaz tako natihoma modrujem in se čudim, govori mož v eno mér dalje, in pravi: „zato bomo začeli prec dones po »najmšku« moliti. Le ze menoj moliti!“ — Mi, ki nismo umeli ne besedice po »najmšku«, smo pa, to se vé da, vse napak izgovarjali in nemške besede tergali, da je bilo joj in prejoj: „I — Name Gotte Vate — sunte — sune — sunte — seiligen Geiste — samen. i. t. d.“

Berž ko smo pa znali po nemški brati, morali smo v cerkvi vsak za-se iz nemških molitnih bukvic moliti (ako se pravi to moliti, če izgovarjajo ustnice kaj takega, česar um ne umé). Za-me so dobili oče nekje nekake stare nemške molitne bukvice, iz katerih sem molil vsak dan potem zaporedoma vse, t. j., toliko, kolikor sem mogel prebrati, dokler je terpelo cerkveno opravilo, čeravno nisem razumel od perve do zadnje male šole ne dveh celih misel ne v teh, ne v drugih nemških bukvicah. Ni mi treba praviti, kako nespametno je tako ravnati in slovenske otroke po sili ponemčevati; ali kolika neumnost se po takem ravnanju lahko zgodi, to ni prišlo menda še nikomur na misel. Le poslušajte!

Ko pridem nekoliko let pozneje iz viših šol domu, najdem ponevedoma svoje stare nemške molitne bukvice. Ali kako debelo pogledam, ko ugledam napis neke molitvice, ki sem jo, vem da, sto in stokrat tako „pobožno“ molil. Nisem vedil, ali čujem, ali se mi le sanja. — Kaj bi mi se sanjalo! Čujem, čujem, gledam, in vidim, kako je černo na belem do zobca tako le natisnjeno: „Gebeth für schwangere Frauen.“ (Ker je smelo to v molitnih bukvicah natisnjeno biti, ne bo menda s tem nikogar pohujšal „Uč. Tovars“, ki se piše za pametne može. Pis.)

Ko preberem vso to molitev in pomislim, kolikokrat sem jo „molil“ kakor deček med sedmim in enajstim letom svoje starosti, nisem si mogel kaj, da bi se ne bil nasmejal na ves glas. —

Smešna je res ta, — žalostna pa tudi, posebno če pomislimo, da se ravna tako s slovenskimi otroci sem ter tje še dan današnji, posebno pri naših bratih po Koroškem, pa menda tudi drugod, nemara tudi še kje na Kranjskem. Kedaj bodo slepci spregledali?

Domorodci! pripovedujte to resnično zgodbo posebno nemškutar-skim učiteljem, pa tudi tistim našim kmetom in — županom, kateri imajo še kako mreno na očeh, da preradi „tajčajo“.

Ta resnična, na pol smešna, na pol pa žalostna zgodba jim utegne mreno prerezati poprej, kot vse učeno pa dolgočasno modrovanje, ki je za njih mozeg nemara celó preučeno in ne more do sredine. △ *

N o v i c e.

V šolskem letu 1859 je bilo na Primorskem v 422 duhovnjah 527 kat. ljudskih šol, med temi 24 poglavnih (5 s spodnjo realko). Učencov je bilo 308, podučencov 43, učenic 83, podučenic 33, obertnijskih učenic 91, šolskih pripravnikov 80.

Naj večji zvon. Naj večje in težje zvonove imajo na Rusovskem. V samostanu presv. Trojice v Trockoj pri Moskvi je zvon, kteremu pravijo, da je cesar vseh zvonov. V temu zvonu je 3500 centov kovine. Wb.

Iz Kobleglave na Goriškem. Ljubi „Tovars!“ razglasi, da smo tudi pri nas 23. mal. travna odperli novo šolo, ktere še dosihmal nismo imeli. Zeló nas veseli, da se morejo otroci kaj učiti in izobraževati. Jož. Abram.

Iz Zibike. Berž kot ne, si se preljubljeni moj „Tovars“ že z mnogimi kraji, ktere obiskavaš, dobro soznani.

Pozvej nekoliko tudi od naše skrite doline! Krog in krog obsegajo to dolino raztegnjeni griči z žlahno vinsko tero obsajeni, na severni strani pod imenom: Škofija, in na južni: „Bezgovica“.

Vsako leto se tu toliko vina pripravi, da ga nekaj v ptuje kraje poprodajo, drugo pa večidel sami vživajo. Sosebno je našim mejašem letošnje pomlad od veselja in radosti serce kipelo, vidši vsak ters čversto poganjati, vsako dreve obilno cveteti; ali došli so snežni in neprijetni dnevi, in slana, ki je rastlinam mladice obropati žugala, je tudi nam žalostne nasledke obečala. Ali glej, čudo božje! mnogo rastlin je skoro neoskrunjenih ostalo, in še čverstejše od pred rastejo, in tako raste tudi zopet veselo upanje v naših sercih.

Črički, ki svoje glase pri vinski terti povzdigujejo, so tudi pri nas zeló oživel, ki me dan na dan huje mičejo tudi ljubi, dragi slovensčini svoj glas povzdigniti.

Preljubljeni „Tovars“, kaj ne, da v sedanjem času naša slovensčina tudi krepko svoje mladice poganja in iz tolikanj pomnoženega cvetja lahko obilno žlahnega sadu pričakujemo?! Ali gorje! slušaj me nekoliko! Radost, ki jo

*) Ta spisek, malo okrajšan, sem ponemčil in poslal tudi „Wanderer“-ju Dunajskemu, v katerem pride bojé še poprej na dan, kot v „Uč. Tovarsu“. Naj zvedó tudi Dunajski gospodje, kakšne so bile naše ljudske šole, ni davno tega, in so nekod še dan današnji, — kako se je ravnalo, in se še ravna z ubogo deco slovensko! Pis.

marsikak učitelj na deželi v besedi in z djanjem do slovenščine pokazati hoče, jo precej silni sever nemškutarije hoče uničiti, in nam vse lepo cvetje, ki se med učenci v šolah širi, osmoduje. — Sem ter tje se še dobe taki nezvestneži, da ubogim učiteljem odlašajo in utergujejo plačo ravno zato, ker ne učijo po nemški.

Pred nekaj leti so imeli še v neki tukajšnih šol dolg laket, v kterega so bili te le besede vdolbene: „Schandholz für das Windischsprechen“. Ta laket je mogel učenec domu nesti, če je v šoli kaj po slovenski zinil. Oj žalost! — Res je, da je zdaj že veliko bolje, toda gorjé učitelju, kteri mora živeti pri takih ljudeh, ki ne vejo za drugo zveličanje, kakor le po nemščini. Bog nam skoro pomagaj! *)

Šket.

Iz Ribnice. Veselo je viditi, da se po Slovenskem, posebno na Krajnskem naša domača reč čedalje bolj zbuja in veljavnost dobiva, in če je tega kdaj treba, je gotovo treba v sedanjem času, ker imamo ne le očitnih, temuč tudi še skritih sovražnikov na kupe, kteri s sladko besedo strup vlivajo v nevedne in neskušene proste serca; toda, ako Bog dá in sreča slovenska, jih bomo vendar že spoznali in serčno premagali. — Povem naj veselo novico, da smo drugi dan maja imeli v Ribnici učiteljski zbor, kamur so se mnogi gosp. učenci in tudi duhovni zbrali, da bi se kaj pogovorili o važnih učiteljskih zadevah.***) — Prečastiti gospod predstojnik šolskega okraja so nas res prav po očetovsko podučevali in tako prijazno in iskreno govorili, da ne morem popisati. Pa saj že večidel naših dolenskih bratov dobro pozna tega verlega gospoda, kako vneti so za šolo, kako ljubeznjivo govore, bodi si z učenci ali z učitelji. Treba nam ni njih hvale razglaševati, saj jih že zlati križec za njih obilne zasluge časti. — Zbor je terpel od devete ure zjutraj blizo do dveh popoldne, in potem so nas naš ljubi gosp. dekan prijazno h kosilu povabili in prav dobro pogostili. — Po obedu nam je ondotni učitelj, gosp. Jože Raktelj, ves vnet mož za naše šole in za slovenščino, razkazoval prelepe šolske izbe ribniške šole. Vsa šolska oprava je prav lepo vredjena, in ni je reči, da bi glasno ne spričevala, koliko premore priden učitelj, ako si prizadeva svoj lepi poklic zvesto opravljati. Gosp. Raktelj nam po tem tudi odpre veliko omaro, rekoč: „Vidite, učiteljska knjižnica je to! Posodim vam lahko kaj bukev; izberite si jih, kakor vam je drago!“ In skoro vsaki si je iz bogate knjižnice kaj izposodil. Druzega ne želim, kakor le to, da bi se ta knjižnica prav veselo množila in učenikom veliko koristila. Ali bi se ne mogle tudi drugod napraviti take knjižnice, kjer jih še ni? Ako to lepo napravu podpira veliko učiteljev, ni treba posameznim veliko dajati, ker se z združeno močjo veliko stori. — Še neko šolsko orodje smo vidili v ribniški šoli, kar smo prav radovedno pregledovali, in to je „telurium“, ki so ga blagorodni gosp. Jožef Rudež šolski mladini v Ribnici podarili. S tem orodjem se učencem lahko prav jasno razklada, v kakšni zvezi sta solnce in mesec z našo zemljo, kako solnce in luna merkne, kdaj je mlaj, prvi in zadnji krajec i. t. d. Gospodu Rudežu so šole in učitelji zelo pri sercu, in prav lepo skerbé, da se mladina kaj več uči in lepo odreja; tudi soderški in potoški šoli so že dosti dobrega storili. Bog jim poverni!

P-t-n.

Iz Ljubljane. Po sklepu svitlega cesarja 16. velk. travna t. l. je prečast. prošt gosp. dr. Anton Jarc šolski svetovavec in nadzornik srednjih (latinskih in rečnih) in ljudskih šol na Krajnskem.

*) Nikar ne bodite hudi, da smo Vaše daljne, sicer pravične jeremijade doma shranili. Ako bi jih vse na beli dan spravili, bi ž njimi znabiti kje vodo na krivičen mlin napeljevali, kar bi nam več škodovalo, kakor koristilo. Po-terpimo! Čas je prečudno kolo, ktero se neprenehoma verti, in se večkrat tako obrne, kakor se nam pred nemogoče zdi.

Vredn.

***) Zeló bi nam bili vstregli, če bi nam bili bolj na tanko razložili, o kterih šolskih zadevah, da ste se pomenkovali.

Vredn.

Iz Ljubljane. „Danica“ pravi: „V sramoto Slovincov moramo povedati, da se je slovensko-nemškega besednjaka le malo še spečalo, do 15. t. m. le 256 iztisov. Da bi se ga ložej tudi manj premožni oskerbeli, je zdaj cena tega velikega in tehtnega dela s 6 na 4 gold. znižana, po kateri se v škofjski pisarnici (v Ljubljani) dobiva.“ — „Učit. Tovarš“ pa ta veliki in prebogati slovník tudi vsem svojim tovaršem prav živo priporoča. Saj učiteljske knjižnice bi ga nikjer ne smele pogrešati.

Premembe v učiteljskem stanu.

G. Leopold Božič pride zač. v Šturjo pri Ipavi. — G. Franc Sever, zač. učitelj na Slapu, je odstavljen.

Imenik visokočast. in čast. g. g. naročnikov. 239. Mat. Rajšp, poduč. pri sv. Bened. v sl. gor. — 240. Jož. Mikec, župnik v Remesnici. — 241. Jan. Kaplenk, kaplan v Soderšici. — 242. Jož. Petek, gimn. v Ljubljani. — 243. Simon Zadnik, fajm. na Verhu. — 244. Jan. Janah, uč. pri sv. Štef. v Zili. — 245. Fil. Jak. Kaffol, duh. na Pečinah. — 246. Jož. Sancin, šestošolec v Terstu. — 247. Fr. Verlič, kapl. v Jarenini. — 248. Dragotin Udl, izg. uč. v Jarenini. — 249. Bl. Englert, uč. v Dramni. — 250. Ant. Sivka, uč. v Špitaliču. — 251. Drag. Gajšek, kapl. v Grizah. — 252. Jož. Toplak, uč. v Grizah. — 253. Jan. Kastelic, fajm. v Mokronogu. — 254. Jan. Rozman, šol. vod. v Kočevji. — 255. Ant. Pintar, fajm. na Turjaku. — 256. Jan. Županek, uč. na Ričici. — 257. Jan. Kramar osmošolec v Ljubljani. — 258. Ant. Namre, fajm. na Kopačni. — 259. Blaž Kuhar, uč. v Ljubljani. — 260. Jak. Mencinger, uč. v Gorjah. — 261. Jož. Jerše, uč. v Zalogu — 262. Jak. Trobic, gimn. v Ljublj. — 263. Jern. Stamcar, uč. v Vodicach. — 264. Štef. Vezenšek, uč. v Podsredi. — 265. Jož. Divjak, fajm. v Saboti. — 266. Luk. Krajnc, uč. na Vranskem. — 267. Jan. Sdovšek, uč. pri Novicerkvi. — 268. Mat. Ornig, uč. v Št. Rupertu W. B. — 269. Jan. Borštnik, uč. na Oblokah. — 270. Jož. Kastelic, uč. pri sv. Križu. — 271. Ant. Aleš, benef. in uč. v Voloski. — 272. Paul Zore, uč. v Kamni gorici. — 273. Jan. Debelak, uč. v Teržicu. — 274. Jan. Zupančič, kapl. v Moravčah. — 275. Zupančič, c. k. opravn. v Ljubljani. — 276. Bal. Levičnik, c. k. davkni vradnik v Ljubljani. — 277. J. Dobrili, redovnik v Poreču. — 278. P. Studene, dekan v Kanfanaru. — 279. Henr. Sparovic, kapl. v Svibnu. — 280. Mat. Hočevnar, kat. v Ljubljani. — 281. Jož. Jančar, uč. v Dolini. — 282. Bukvarnica M. Leyrer-jeva v Mariboru. — 283. Fr. Švarc, kapl. v Artičih. — 284. Ant. Mežnarec, kapl. v Kranji. — 285. Jan. Kukuvec, kapl. v Sinabelkirhnu. — 286. Lor. Potočnik, kapl. v sl. Bistrici. — 287. Tom. Knežar, uč. pri sv. Petru na Štaj. — 288. Ant. Ferenc, fajm. pri sv. Ani v sl. gor. — 289. Mih. Mavrič, uč. pri sv. Ani v sl. gor. — 290. Bart. Marko, uč. v Mici. — 291. J. D. Huber, knjigovezec v Lutomeru. — 292. Tom. Dernjač, uč. v Sevinci na Savi. — 293. Mart. Repič, uč. pri sv. Miklavžu pri Lutom. — 294. Ant. Strajnsak, fajm. v Veržeji. — 295. Dr. Lovre Vogrin, kan. in prof. v Mariboru. — 296. Fr. Klobasa, kapl. pri sv. Jurju na Šavnici. — 297. Pet. Cebin, uč. v Radečah. — 298. Jan. Čeh, uč. v Vrezulah. — 299. Jan. Škerjanc, gimn. v Ljubljani. — 300. Mikl. Erbežnik, tisk. pom. v Ljubljani. — 301. A. Turk, uč. v Št. Vidu. — 302. Jern. Uranič, uč. v Moravčah. — 303. Jan. Škerbinc, uč. v Krajski gori. — 304. Venc. Sturm, uč. v Metliki. — 305. Štefan Perjatelj, kapl. v Št. Vidu. — 306. Jak. Kolednik, duh. pom. pri sv. Petru poleg Radgone. — 307. Jak. Kozian, kapl. v Terstu. — 308. Sl. preparandija v Idrii. — 309. Ant. Grašič, dekan v Ternovem. — 310. Franc Kramer, dekan v Loki. — 311. Jož. Podobnik, uč. v Škofjiloki.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Natiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milc.